

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

**10.6 ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КОММЕРЦИЯЛЫҚ АРБИТРАЖ ЖӘНЕ ЦИФРЛАНДЫРУ
ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖЕКЕ ҚҰҚЫҚ**

1558.	Акынов Д.М.	Правовые механизмы обеспечения исполнения обязательств государствами-членами ЕАЭС	6657
1559.	Ануарбек А.	Применение блокчейн-технологий в международном коммерческом арбитраже: правовые вызовы и перспективы	6661
1560.	Жаксылыков К.К.	Особенности правового регулирования отношений, возникающих из международного договора купли-продажи товаров	6665
1561.	Каримова Ф.Х.	Защита персональных данных в международном частном праве	6669
1562.	Мирзоева М.М.	К вопросу о сущности деловой репутации	6675
1563.	Раджабов М.Д.	Трудовые права иностранных граждан в международном частном праве	6679

10.7 ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҚ ЖӘНЕ БҰҰ-НЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУ МАҚСАТТАРЫ

1564.	Ануарбек А.	Международное экологическое правосудие: теоретические основы и практические аспекты	6683
1565.	Burieva M.S.	The role of international organizations in regulating the use of water resources of transboundary rivers and lakes	6687
1566.	Nasreddinzoda N.	The role of regional organizations in achieving the SDGs: international legal aspects	6691
1567.	Шалгымбаева А.Н.	Комиссия международного права ООН: регулирование экологических аспектов вооруженных конфликтов	6693

СЕКЦИЯ 11

АРХИТЕКТУРА И СТРОИТЕЛЬСТВО

ПОДСЕКЦИЯ 11.1 СТРОИТЕЛЬСТВО

1568.	Аманжолова Ш.Ф.	Қарқынды құрылыс жағдайындағы Астана қаласының жер асты сулары деңгейінің өзгерісін болжау	6698
1569.	Батирбекова А.Т.	Численное моделирование работы стены в грунте с распорной системой в условиях плотной застройки	6702
1570.	Бекетов Д.Н.	Энергоэффективность в строительстве: симуляция влияния ориентации зданий на потреблении энергии в Астане	6707

1571.	Бектемір О.А., Утегулова Ж.А.	Құрылыстағы топырақты нығайту әдістері	6712
1572.	Габбасова М.Е.	Сығылу кезіндегі ақаулы және ақаусыз қадалардың жұмысын салыстырмалы зерттеу	6716
1573.	Доненбаев А.Б.	Оптимизация процесса строительства с использованием технологии виртуальной и дополненной реальности: преимущества и ограничения	6721
1574.	Елгін Е.Е.	Жол және туристік инфрақұрылым үшін мобильді санитарлық тораптарды енгізу перспективалары	6726
1575.	Ерғазина А.А.	Обзор исследований по применению полимеров для укрепления грунта	6732
1576.	Жұмалы Ф.Т.	Влияние сейсмической активности на проектирование модульных зданий: сравнительный анализ систем	6737
1577.	Илекешов Р.Р., Темирбулатов Ұ.Н.	Оценка степени повреждения открытых железобетонных конструкций, вызванные морозным разрушением	6742
1578.	Искакова А.Н., Есмағұлов Б.М.	Обоснование расчетных сопротивлений строительных стале в соответствии с Еврокодами	6746
1579.	Исмагамбетова Д.Е.	Анализ способов повышения несущей способности зон продавливания в монолитных железобетонных безбалочных плитах перекрытия	6750
1580.	Кадырова А.Б.	Современные материалы и технологии для продления срока службы дорог	6755
1581.	Ким А.В.	Адаптация автоматизированной системы мониторинга технического состояния конструкций железнодорожной эстакады длиной 2551м на 3 пути в городе Астана	6759
1582.	Кузганбаева А.З.	Сравнительный анализ испытания бетона, отобранного из конструкции гидротехнического сооружения на образцах-кернах и неразрушающими методами	6764
1583.	Қайыржанова А.Ғ.	Астана қаласындағы су тасқыны қаупін ГАЖ арқылы талдау және алдын алу шаралары	6769
1584.	Мақұлбек Е.Д.	Ысыған су жылутасығышты	6773

		орталықтандырылған жылумен жабдықтау жүйенің гидравликалық үрдістері	
1585.	Мацевич А.В., Мусакалимов В.С.	Оценка технического состояния фасадной системы с высокопрочной штукатуркой	6778
1586.	Муканова С.М.	Сравнительный анализ расчета кирпичного простенка первого этажа по СНиП и по нормам РК, идентичным Еврокодам	6783
1587.	Мухамедрахимова И.Б.	Құрастырмалы темірбетон конструкцияларындағы әртүрлі түйіндік қосылыстар түрлерінің тиімділігі	6788
1588.	Мұхаметқалиева А.Т.	Оптимизация строительных процессов с использованием технологии FILIGRAN	6793
1589.	Насиханова А.Н.	Влияние массы монолитных перекрытий на сейсмическую устойчивость зданий в условиях Казахстана	6798
1590.	Нұр М.Қ.	Сравнительный анализ методов оценки несущей способности железобетонных конструкций с учетом дефектов и повреждений в отечественной и зарубежной практике	6802
1591.	Нұрмағанбет А.С.	СҒА мен DDS қадаларының салыстырмалы талдауы: құрылыс технологияларына әсері	6806
1592.	Нұрмуханова А.М., Шойынбай А.С.	Орталықтан тыс сығылған темірбетон бағандарын қазақстандық стандарттар және Еурокодтар бойынша салыстыру	6811
1593.	Нұрсұлтан Д.А.	PLAXIS 2D негізінде қаданың жұмыс қабілеттілігін модельдеу: жүктеме және топырақтың әсері	6816
1594.	Сатан Н.Н.	Оценка грунтовых условий г. Астаны с использованием метода статического зондирования	6820
1595.	Серікбаева Т.А., Тлеуленова Г.Т.	Ұңғыма конструкциясына әсер ететін геологиялық факторлар	6824
1596.	Темірғали Ұ.Б., Любинина Д.В	Оценка технического состояния железобетонных конструкций жилых зданий после пожара	6828
1597.	Төлеген А.Ж.	Оценка прочностных свойств дисперсных грунтов по данным статического зондирования	6833
1598.	Туяков Н.Ж.	Процессная интенсификация в модульном строительстве: от панелей к сборно-модульным блокам	6836

1599.	Уримбетов Б.У.	Гидроизоляция железобетонных фундаментов жилого комплекса методом инъектирования в г. Астана	6841
1600.	Шойынбай А.С., Нұрмуханова А.М.	Eurocode 2 – темірбетон конструкцияларын жобалаудың халықаралық нормаларының негізі	6846
1601.	Aldisheva D.N.	Durability of asphalt concrete pavements under varying temperature conditions	6851
1602.	Shaimerdenova L.I.	Literature review of principles of design of bases and foundations	6856

**ПОДСЕКЦИЯ 11.2 ПРОИЗВОДСТВО СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ,
ИЗДЕЛИЙ И КОНСТРУКЦИЙ**

1603. 1	Абдуллина А.А.	Применение техногенных отходов промышленности для улучшения характеристик бетона	6859
1604. 2	Тулькенов К.Д.	Оценка влияния различных стабилизирующих добавок на свойства грунтов	6865
1605. 3	Altynbek Marat	Prospects for the utilization of industrial waste in construction: composite additives for concrete and reinforced concrete structures	6871
1606. 4	Тусыпова Ж.Б.	Оптимизация состава керамзитобетона с применением химических добавок	6877
1607. 5	Zhakanov A.N.	Current trends in geopolymers research: an overview of mechanical, physicochemical and functional properties	6883
1608. 6	Джантулина М.М.	Опокоидтардың минералды-химиялық және құрылымдық ерекшеліктері мен құрылыс индустриясының шикізаты ретінде қолданылуы	6889
1609. 7	Әлмаханбет Н.Н., Байдәулет Ж.С.	Көпфункционалды қоспалармен ауыр бетонды модификациялау	6894
1610. 8	Жаксылыков А.А.	Полипропилен талшығының бетон қасиеттеріне әсері	6900
1611. 9	Орынбай Е.Р.	Керамикалық материалдар өндірісінде өндірістік алюминий қалдықтарын пайдалану бойынша зерттеулерге шолу	6904
1612. 1	Махамбет Н.А.	Влияние базальтовой фибры на прочностные характеристики мелкозернистого бетона	6907
1613. 1	Ерланұлы Ербол	Құрылыс керамикасына техногендік қалдықтарды пайдаланудың қазіргі заманғы әдістері мен зерттеулерге	6913

		шолу	
1614. 1	Қаиржан Е.Б.	Экологически чистые материалы для различных технологий внешней отделки: забота о природе и долговечность	6917
1615. 1	Хаируллоев А.Х.	Разработка технологии отделочного материала – травертин, армированный минеральной фиброй	6922
1616. 1	Хасен Б.Б.	Жаңа құрылыс материалдарын өндіру үшін техногендік қалдықтарды қайта өңдеу технологияларын зерттеу	6926
1617. 1	Айбеков Д.А, Ералы Асхат	Модифицированные добавки для улучшения строительно-эксплуатационных свойств бетона	6931
1618. 1	Тасбулат Е.А.	Разработка технологии получения и использование пустотообразователей для монолитного бетона	6937
1619. 1	Суюнов Е.Н.	Модульное домостроения как альтернатива традиционным методам строительства	6942

ПОДСЕКЦИЯ 11.3 АРХИТЕКТУРА В ГЛОБАЛЬНОМ МИРЕ: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

1620. 1	Аулан А.С.	Блокталған тұрғын үйлерде энерготімді жүйелерді қолдану тенденциялары	6946
1621. 2	Akhmatdin A.	The influence and importance of wind load on the stability and safety of architectural structures	6951
1622. 3	Баланчик Д.А.	Исследование михайло-архангельского собора в городе Уральск	6955
1623. 4	Ғарифолла А.А.	Зарубежный опыт инклюзивной архитектуры и его адаптация в городской среде Астаны	6959
1624. 5	Елеуова А.У.	Формообразование и развитие архитектуры комфортных школ в образовательной среде	6964
1625. 6	Ергенбаев Е.Т.	Биомиметическая архитектура: трансформация природных принципов в устойчивые архитектурные решения	6968
1626. 7	Ескалиева Г.А.	Новый подход функционально-пространственной организации культурного центра	6972
1627. 8	Қамбарова Б.Я.	Главные критерий при проектирования комбинированного типа планирования парков, скверов,	6975

		бульваров	
1628. 9	Караван А.В.	Исследование петро-павловского абацкого-знаменского женского монастыря в городе Семей	6979
1629. 1	Карпсеитова Б.Ж.	Ревитализация исторических зданий: вокзалы как новые музейные пространства	6983
1630. 1	Касенов Ж.К.	Вычислительное проектирование	6987
1631. 1	Ким И.Л.	Архитектура музеев: генезис и трансформация в контексте социокультурных и технологических парадигм	6992
1632. 1	Куставлетова Д.С.	Однокомнатная квартира – путь решения жилищного вопроса.	6994
1633. 1	Қанатқызы Ұ.	Ақылды шыны технологияларының және қасбет элементтерінің энергия тиімділігі	6999
1634. 1	Құрбанәлі А.Е.	Декоративно-прикладное искусство в контексте взаимодействия культуры, искусства и архитектурного производства	7002
1635. 1	Мамиева Д.С.	Стандарт leed: повышение экологической эффективности в архитектуре города	7005
1636. 7	Мелешко Д.П.	Появление социального жилья в казахстане: история, тенденции и вызовы	7009
1637. 1	Мурсалова А.С.	Опыт зарубежных стран в проектировании плавучих сооружений: анализ успешных проектов и архитектурных решений	7012
1638. 1	Нурпеисов Ж.Е.	Анализ развития градостроительной модели на территориях свободных экономических зон	7016
1639. 2	Өтебай С.Ә.	Городские трассы в автоспорте: как улицы становятся Этапами гран-при	7021
1640. 2	Попова Ж.Н.	Лиминальные пространства в архитектуре и их влияние на жилую среду	7023
1641. 2	Садвакасова С.А.	Архитектурное наследие астаны конца XIX — начала XX века.	7027
1642. 2	Садуакасов Р.С.	Проблемы адаптации исторических зданий к современным функциям: поиск баланса	7031

1643. 2	Садыкбеков Д.Д.	Институт нового поколения: образовательные центры будущего	7039
1644. 2	Садыкова К.К.	Экологичная архитектура туристических объектов алматинской области	7041
1645. 2	Саурбаева А.М.	Principles of climate responsive architecture	7045
1646. 2	Свинченко Т.В.	Влияние климата на архитектурные решения.	7048
1647. 2	Токаев А.Б.	Влияние онлайн торговли на архитектуру торгово- развлекательных центров	7052
1648. 2	Төлепбергенова А.Ф.	Ғылыми-зерттеу университеттерінің энергия үнемдейтін архитектурасы	7056
1649. 3	Тулесова Ұ.Ж.	Эволюция культовой архитектуры западного казахстана	7062
1650. 3	Утембаева Т.	Қазақстанның ортағасырлық қалалары және олардың заманауи қала құрылысына ықпалы	7068
1651. 3	Feisel A.	History of national architecture in central asia	7073
1652. 3	Ходанович К.Г.	Будущее архитектуры: умные материалы и технологии адаптивного проектирования	7077
1653. 4	Шахазинда Г.К.	Применение ИИ для оценки устойчивости зданий к землетрясениям и другим природным катастрофам	7081
1654. 3	Шульц А.А.	Применение новых технологий в архитектуре	7085

ПОДСЕКЦИЯ 11.4 СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБЛАСТИ ГЕОДЕЗИИ И КАРТОГРАФИИ

1655.	Жумажанов М. Н.	Анализ загрязнения атмосферы города Астана с применением ГИС	7089
1656.	Берикова Я. Б.	NBR индексі мен термалды нүктелерді қолдана отырып дала және орман өрттерін бақылау	7094
1657.	Нұртай Н. Н	Павлодар-Омбы автомобиль жолының 373-383 км учаскесін қайта құру кезіндегі инженерлік- геодезиялық жұмыстар	7099
1658.	Жумабеков Д. Т.	Перспективы использования беспилотных летательных	7101

		аппаратов в мониторинге городских зеленых зон	
1659.	Екпин Ж.	Абай облысы орман алабының өзгеру динамикасын Жерді қашықтықтан зондтау арқылы бағалау	7103
1660.	Нуртазаева А. Н.	Использование растрового анализа для оценки паводков в Актюбинской области	7106
1661.	Рафик А. Е.	Ауылшаруашылық алқаптарының деградациялық жағдайын ГАЖ қамтамасыздандыру	7110
1662.	Садвокасова С. М.	Создание топографического плана местности в масштабе 1:2000 на основе аэрофотоснимков	7112
1663.	Тастанов А.	Программное обеспечение ARGIS PRO для целей картографирования	7115
1664.	Қаймолдаева Л. Е.	Картографиялық әдістерді қолдана отырып, Шымкент қаласындағы білім беру нысандары мен денсаулық сақтау мекемелерінің таралуын бағалау	7117
1665.	Ернар Е.	ГАЖ пайдалана отырып, демографиялық процестерді картаға түсіру және талдау	7121
1666.	Ибрагимова А. Е.	Использование спутниковых навигационных систем в геодезии	7125
1667.	Карабаева Г. Н.	Система АИС ГЗК в Казахстане	7128
1668.	Темірбек А. М.	ГАЖ және қашықтықтан зондтау әдістерін қолдана отырып Астана қаласының урбанизациялану процессіне мониторинг жүргізу	7132
1669.	Манахов М. М.	Қазақстан Республикасындағы цифрлық нивелирлерді пайдаланып, мемлекеттік нивелирлік желіні жетілдіру	7137
1670.	Садық А. Ж.	Қалалық ортада ГНСС өлшеулерінің дәлдігін бағалау әдістері	7140
1671.	Әшім Н. Қ.	Қазақстан Республикасының геоцентрлік координаттар жүйесі: әлімдік тәжірибе және салыстырмалы анализ	7146
1672.	Нұрғалиев С. Е.	Биіктік ғимараттардың геодезиялық мониторингі	7151
1673.	Қуанова А. А.	Қала құрылысы кадастрын геодезиялық қамтамасыз етуге арналған заманауи жерсеріктік технологиялар	7156
1674.	Шакиратова Т. Ж.	Қарағанды облысы жағдайында орман және дала өрттерінің	7160

		мониторингісі	
1675.	Қонақбаева А. Е.	Қашықтықтан зондтау технологиялары арқылы ауыл шаруашылығы алқаптарын басқару тиімділігін арттыру	7163
1676.	Толехан Н.	Елордадағы бірегей сәулет нысандарының геомониторингтік бақылауы	7167
1677.	Қалбыр А. А.	LiDAR технологиясы арқылы объект параметрлерін анықтау	7170
1678.	Қайдар Ж. А.	Әртүрлі климаттық жағдайларда топографиялық түсірілімдердің дәлдігін салыстыру үшін заманауи геодезиялық құралдарды пайдалану	7175
1679.	Анарханов Н. Т.	Улучшение кадастровых и городских карт	7180
1680.	Мельниченко А. М.	Исследование особенностей использования ГНСС и тахеометров для различных типов съемок, сравнение точности данных в различных условиях.	7183
1681.	Мансур Т. М.	Сандық модельдерді құруға арналған бағдарламаларды салыстыру	7186
1682.	Насриддинов Д. Ш.	Астана мысалында көпқабатты тұрғын үй кешендерін салу кезіндегі геодезиялық жұмыстардың ерекшеліктері	7190
1683.	Карткужаков А. А.	Оптимизация размещения объектов возобновляемой энергетики с использованием гис	7195
1684.	Мұрат А.	Заманауи картографияда рельефтің сандық Модельдерін құру және басқару үшін AUTOCAD CIVIL 3D қолданудың артықшылықтары	7200
1685.	Досжан Ж. Е.	Ауа райы жағдайларының GNSS қабылдағыштарының өлшеу дәлдігіне әсерін зерттеу	7204
1686.	Нұрқасымова С. Ж.	Тығыз құрылыс жағдайында GNSS қабылдағыштарының дәлдігін зерттеу және кедергілерді жою әдістері	7207
1687.	Султанбек Д. Е.	ГАЖ көмегімен Қызылорда облысының ауыл шаруашылығы жерлерінің экологиялық өзгерістерін зерттеу	7212
1688.	Оспандиярқызы К.	Астана қаласының "Тұран" және	7216

		"Ұлы Дала" даңғылдарының қиылысы мысалында геодезиялық жабдық, қашықтықтан зондтау және ГАЗ технологияларын пайдалана отырып, жол төсемін зерттеу	
--	--	---	--

ПОДСЕКЦИЯ 11.5 ИННОВАЦИИ В АРХИТЕКТУРНОЙ ДИЗАЙНЕ: НОВЫЕ МАТЕРИАЛЫ И ТЕХНОЛОГИИ

1689.	Абдраманова Ж.М.	Ғимаратты жобалауда жасанды интеллектті қолдану	7221
1690.	Бибекова А.К.	Қала дамуы үшін мәдени мекемелерді құрудың маңызы: Семей қаласын мысал ретінде зерттеу	7224
1691.	Буркулов Ж.Б.	Инновации в степи: новый облик казахского этно-культурного центра	7228
1692.	Ермек А.Е.	Бионика және дизайн: Табиғат пен технология байланысы	7231
1693.	Ермекова Ж.Е.	1. Эволюция формирования пространств для животных: многофункциональные архитектурные решения в современном контексте	7236
1694.	Искакова А.К.	Архитектуралық дизайндағы инновациялар: жаңа материалдар мен технологиялар	7243
1695.	Калдыбаева А.Н.	Функциональная выразительность: свет и цвет в пространстве науки	7247
1696.	Майшулан А.Р.	Современные тенденции проектирования среды для культурно нравственного воспитания для девочек	7252
1697.	Мукушева Д.М.	Эволюция развития архитектуры и планирования детских домов: с древних времен до современности	7256
1698.	Нуркешова Д.Т.	Архитектуралық ортада акустиканың рөлін зерттеу	7261
1699.	Оразғалинова А.Ж.	Архитектурадағы түс пен пішіннің адамның психологиялық күйіне әсерін зерттеу	7264
1700.	Серікбай Н.Т.	Мемориалдық кешендерді қалыптастырудағы ландшафттық архитектураның рөлі	7268
1701.	Ташенова К.Е.	Зарубежные аналоги центров для матери и ребенка как основа для развития социальной инфраструктуры в Казахстане	7272
1702.	Теміржанова Е.Б.	Экологическое состояние и потенциал почв для озеленения в городе Курчатова: последствия ядерных испытаний и перспективы	7276

		восстановления	
1703.	Түгелбай А.Ә.	Архитектура және табиғат үйлесімділігі	7280
1704.	Умарова Ф.М.	Шығармашылық бейіндегі заманауи жоғары оқу орнының интерьерін қалыптастырудағы инновациялық тәсілдер	7285

11.6 ВОПРОСЫ ЭСТЕТИКИ И ФУНКЦИОНАЛЬНОГО БАЛАНСА В ГРАФИЧЕСКОМ ДИЗАЙНЕ

1705.	Аязбаева А.Ж.	История города астана, анализ и редизайн логотипа	7289
1706.	Абдуллаев Ж.Ф.	Эстетика и функциональность в веб-дизайне туристических платформ	7292
1707.	Әділ Ә.	Графикалық «Дизайн арқылы әлеуметтік медиа жарнама тарату»	7296
1708.	Дәулетбаева Е.	Интеграция анимационных иллюстраций в книжный дизайн на примере казахской народной сказки	7299
1709.	Ескалиева К.Н.	Роль графического дизайна в помощи и поддержке бездомных животных Казахстана	7301
1710.	Комшабаева Д.С.	Территориальная айдентика	7306
1711.	Курманғалиева Н.М.	Айдентика как инструмент создания доверия и лояльности	7311
1712.	Косман Ә.Д.	Разработка визуальной айдентики для международного турнира по COUNTER STRIKE 2 в Казахстанской адаптации	7316
1713.	Кайрат Л.	Туристік бренд имиджінің дамуы	7319
1714.	Коньсбаева М.Б.	Дислексиямен ауыратын адамдарға арналған қаріптер мен мәтіндер дизайнының ерекшеліктері: халықаралық тәжірибе және қазақстандық контекст	7322
1715.	Мубарак Б.М.	Айдентика как способ диалога с аудиторией	7324
1716.	Орекешова Н.Б.	Перспективы создания интерактивной образовательной игры, посвященной традициям в Казахстане	7329
1717.	Омарова А.	Цифровое творчество. Роль веб-дизайна в создании обложек музыкальных альбомов	7336
1718.	Рахимжанова Г.Б.	Анализ визуальных стратегий в рекламных изображениях	7340
1719.	Садвакасов У.Ж.	Дизайн-проект интерактивного	7343

		приложения для создания визуального портфолио	
1720.	Уркенова Д.А.	Социальный брендинг и его влияние на современный мир	7346
1721.	Хабибулина А.Р.	Психология цвета в айдентике: как цвета влияют на восприятие бренда	7350
1722.	Хитуова М.Т.	Искусственный интеллект в графическом дизайне: новые возможности и вызовы	7353
1723.	Шаймуханбет А.	Современные тенденции в создании сувениров: от массового производства к уникальным изделиям	7355

11.7 НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ И МЕТОДЫ В СФЕРЕ ДИЗАЙНА

1724.	Аманбек Назерке	Контемпорари стиліндегі сұлулық салонын қайта өңдеу, эстетика мен қолайлылық үйлесімі	7360
1725.	Әмір Әлия Әшімханқызы	Дәмхана интерьерін заманауи стильде қайта әзірлеу	7364
1726.	Мешітбай Дәмеш Мұратқызы	Косметолгия салонының интерьерін биоскандинавиялық стилде оңтайландыру	7367
1727.	Жалғас Зарина Нұрланқызы	Ескі мен жаңаның үйлесімі: ескі үйді контемпорари стильде қайта құру	7371
1728.	Ескенова Ажар Қадыржанқызы	Сұлулық салонын минимализм стилінде Қайта өңдеу	7374
1729.	Кульжнова Жасмин Нуржановна	Эргономика и инклюзивный дизайн в использовании экологических текстильных решений в интерьере	7377
1730.	Болысбекова Райхан Темирбековна	Костюм дизайндағы шығармашылық композиция	7380
1731.	Альбусынова Сымбат Думановна, Ералы Эльмира Әнуарбекқызы	Шағын қалаларға арналған инновациялық кітапханалар мен білім беру орталықтарын жобалау	7382
1732.	Садырбай Ақмарал Жұмабекқызы	Этнографиялық символизмнің Сәндік өнерде қолданылуы	7385

СЕКЦИЯ 12 ТРАНСПОРТ И ЭНЕРГЕТИКА КӨЛІК ЖӘНЕ ЭНЕРГЕТИКА / TRANSPORT AND ENERGY

Подсекция 12.1 Транспортная инженерия Көлік инженериясы / Transport engineering			
1733.	Алдаберген А.А.	Қазақстандағы автомобиль нарығының жан-жақты талдау	7392
1734.	Дюсенбаева А.А.	Биодизель: Қазақстандағы даму перспективалары	7395
1735.	Қалтай А.Б.	Биосутегі: оның өндірісі, Қазақстандағы дамуы	7397
1736.	Жанайдар С.Ж.	2024 жылдың теміржол вагондарының	7400

Қорытынды: Жүргізілген картографиялық бағалау негізінде, Шымкент қаласындағы білім беру және денсаулық сақтау мекемелерінің орналасу деңгейі сараланды. Картадағы классификация (жасыл – жақсы қамтылған, сары – орташа деңгейде, қызыл – аз қамтылған) көрсеткендей, қаланың орталық аудандары инфрақұрылымдық нысандармен жақсы қамтамасыз етілген. Алайда, қала шетінде орналасқан кейбір аудандарда бұл нысандардың тапшылығы байқалады.

Аз қамтылған аймақтар:

- Қаланың оңтүстік-шығыс және солтүстік-батыс бөліктері
- Шеткері орналасқан тұрғын үй алаптары (қызыл түспен белгіленген)
- Жаңа құрылыстар аймағы

Бұл аймақтарда халық санының өсімімен қатар әлеуметтік инфрақұрылымның жетіспеушілігі байқалады. Сондықтан, болашақта мектептер мен медициналық мекемелерді орналастыруды жоспарлау кезінде осы факторларды ескеру маңызды.

Бұл зерттеу қаланың білім беру және денсаулық сақтау жүйесін оңтайландыруға көмектеседі. Геоақпараттық жүйелерді (ГАЗ) пайдалану арқылы шешім қабылдаушылар жаңа нысандарды қайда орналастыру керектігін тиімді анықтай алады. Сонымен қатар, картографиялық талдау тұрғындар үшін қолжетімділікті арттыруға және әлеуметтік теңдікті қамтамасыз етуге ықпал етеді.

Осылайша, ГАЗ негізінде жүргізілген бұл зерттеу қаланы дамыту стратегиясын жетілдіруге және әлеуметтік инфрақұрылымды тиімді жоспарлауға нақты негіз береді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. OpenStreetMap – Ашық географиялық деректер көзі <https://www.openstreetmap.org>
2. QGIS – Геоақпараттық жүйелерді өңдеу бағдарламасы. Құжаттама: <https://docs.qgis.org>
3. Қазақстан Республикасының "Қалалық жоспарлау және құрылыс" заңнамасы. ҚР нормативтік-құқықтық актілер базасы: <https://adilet.zan.kz>
4. Longley, P., Goodchild, M., Maguire, D., & Rhind, D. (2015). *Geographic Information Science and Systems*. John Wiley & Sons.

УДК 528.4

ГАЗ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ПРОЦЕСТЕРДІ КАРТАҒА ТҮСІРУ ЖӘНЕ ТАЛДАУ

Ернар Есіл

esilernar@gmail.com

бакалавр, Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,

Астана, Қазақстан

ғылыми жетекші - Турсынбаев Нұржан Аманжолович

Аңдатпа. Мақалада демографиялық процестерді картаға түсіру және талдау үшін геоақпараттық жүйелер (ГАЗ) технологияларын қолдану мәселесі қарастырылған. Демографиялық үдерістердің кеңістіктік ерекшеліктерін зерттеуде ГАЗ мүмкіндіктері мен артықшылықтары талданып, тақырыптық карталарды құру әдістері көрсетілді. Зерттеудің негізгі мақсаты – халық динамикасын кеңістіктік тұрғыда бейнелеу арқылы демографиялық ақпаратты тиімді талдау және көрнекі ұсыну үшін ГАЗ технологияларының тиімділігін бағалау. Мақалада, ГАЗ көмегімен демографиялық көрсеткіштердің таралуын картаға түсіру нәтижелері талданды. Алынған нәтижелер ГАЗ негізінде жасалған карталар демографиялық үрдістердің аймақтық айырмашылықтарын анықтап, халықты зерттеу мен болжауда құнды құрал бола алатынын көрсетті.

Кілт сөздер: демографиялық процестер, картаға түсіру, геоақпараттық жүйелер, халық динамикасы, тақырыптық картография.

Демография ғылымы халықтың саны, құрамы, орналасуы және оның уақыт бойынша өзгеру заңдылықтарын зерттейді. Халық санының өсуі мен кемуі (туу, өлім), көші-қон, урбанизация сынды демографиялық **процестер** кеңістіктік тұрғыда әркелкі жүретіні белгілі. Демографиялық процестерді картографиялау – осы құбылыстардың аумақтық ерекшеліктерін көрнекі түрде бейнелеп, талдауға мүмкіндік береді. Қазіргі кезде демографиялық карталарды құрастыруда геоақпараттық жүйелер кеңінен қолданылуда [1, 32 бет]. Зерттеушілердің пайымдауынша, ГАЖ технологиялары демографиялық процестерді картаға түсіруде өте маңызды рөл атқарады, себебі олар кеңістіктік деректерді интеграциялап, талдау жүргізуге және карталар жасауға мүмкіндік береді [1, 48 бет]. Яғни, ГАЖ көмегімен халыққа қатысты деректерді географиялық кеңістікте байланыстырып, демографиялық жағдайды толық сипаттайтын деректер базасын қалыптастыруға болады.

XXI ғасырда ақпараттық технологиялардың дамуы нәтижесінде халық туралы статистикалық мәліметтерді жинау, өңдеу және визуализациялау әдістері де айтарлықтай жетілді. Әсіресе, сандық картография мен ГАЖ құралдарының пайда болуы демографиялық зерттеулерде төңкеріс жасады деуге болады. ГАЖ ортасында әртүрлі дереккөздерден алынған халық саны, құрамы, тығыздығы, табиғи өсім, миграция бағыты сияқты мәліметтерді біріктіріп, талдау оңайлайды. Мысалы, жергілікті басқару органдарынан онлайн режимде түсетін халық санының ағымдағы статистикасын тікелей геоақпараттық деректер базасына біріктіру арқылы халық динамикасын үздіксіз бақылау мүмкіндігі пайда болды [1, 66 бет]. Бүгінде іс жүзінде барлық жаңартылған демографиялық карталар ГАЖ негізінде жасалады, картография мен геоинформатиканың өзара кірігуі айқын байқалады [1, 154 бет].

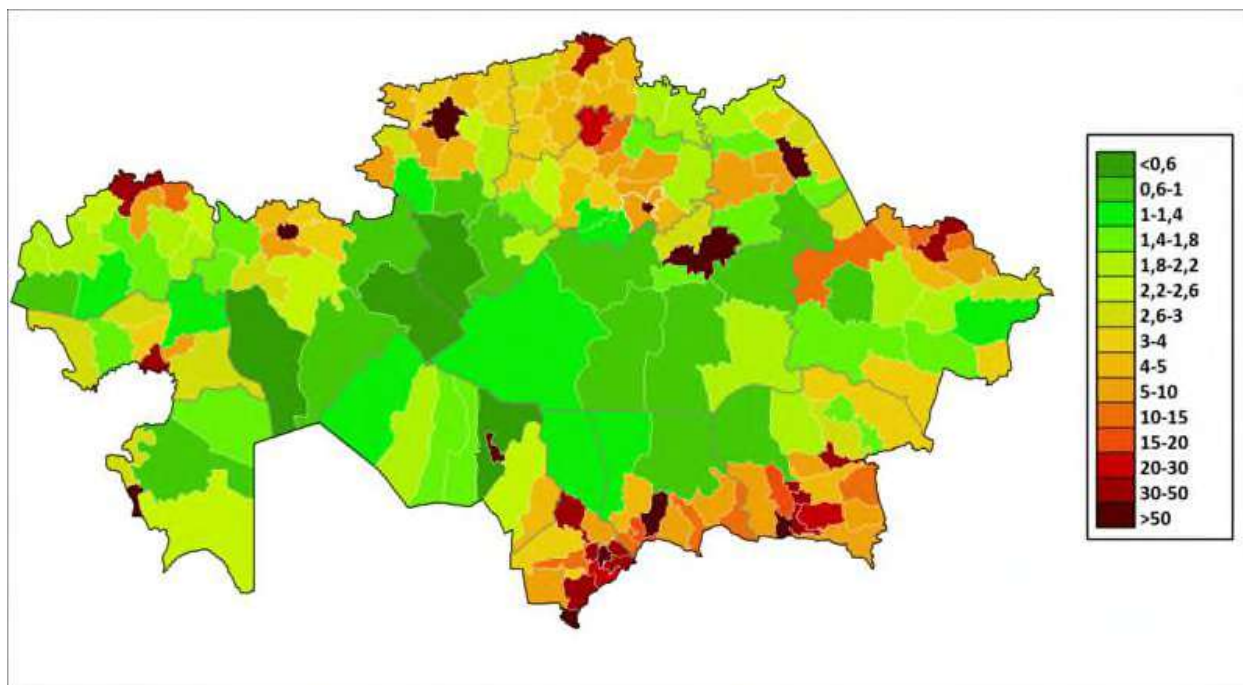
Демографиялық процестерді кеңістіктік зерттеу әсіресе үлкен аумақтарды немесе ұзақ мерзімді қамтитын талдауларда маңызды. Қазақстан Республикасы мысалында қарастырсақ, еліміздің жер көлемі ауқымды болғанымен, халық тығыздығы өте төмен – орташа алғанда шаршы километрге 6 адамнан аз келеді [2, 98 бет]. Мұндай сирек қоныстану жағдайында аймақтар арасындағы демографиялық айырмашылықтарды түсіну үшін картографиялық тәсілдер аса қажет. ГАЖ негізінде жасалған карталар халықтың таралуындағы ауытқуларды, урбанизация деңгейін, көші-қон ағымдарын және өзге де үрдістерді айқындап көрсетеді. Сондықтан осы мақалада ГАЖ технологияларын пайдалана отырып, демографиялық деректерді картаға түсіру әдістері мен оның нәтижелерін талдаудың бір үлгісі ұсынылады.

Демографиялық картографиялау үшін қажетті деректерге халық саны мен құрамының статистикасы, табиғи өсім (туулар мен өлімдер саны), көші-қон көрсеткіштері, сондай-ақ әкімшілік-аумақтық бірліктердің шекаралары жатады. Аталмыш мәліметтер негізінен Ұлттық статистика бюросы секілді ресми мекемелердің жарияланған деректерінен, халық санағы материалдарынан және арнайы зерттеу нәтижелерінен алынады. Бұл мәліметтер уақыттық және аумақтық деңгейде (республика, облыс, аудан, қала, ауылдық округ, т.б.) құрылымдалған түрде жинақталады. Жинақталған статистикалық ақпаратты географиялық негізге түсіру үшін алдымен кеңістіктік деректер дайындалады: елдің және зерттеу аймағының сандық карталары, әкімшілік бөлініс полигондары, болса елді мекендердің нүктелік деректері. Осы деректерді ГАЖ ортасына енгізіп, бірыңғай координаттық жүйеге келтіру – карта құрудың алғашқы қадамы. Мысалы, ArcGIS, QGIS, MapInfo секілді ГАЖ бағдарламалары кеңістіктік (картографиялық) және статистикалық деректерді біріктіруге арналған функциялармен жабдықталған.

Зерттеу жұмысында, алдымен Қазақстан Республикасының және зерттеліп отырған аймақтың сандық картографиялық негізі дайындалды (масштабты топографиялық негіз, әкімшілік шекаралар қабаты). Одан кейін халық статистикасы деректері Excel кестелерінен ГАЖ-ға импортталып, сәйкес аймақтық полигондармен байланыстырылды (Spatial Join). Деректерді геокодтау және салу процесінде WGS-84 координаттық жүйесі қолданылды. Әрбір көрсеткіш бойынша жеке қабаттар дайындалып, сол қабаттар негізінде тақырыптық карталар құрастырылды. Мәселен, халық тығыздығы көрсеткішін картаға түсіру үшін әр облыстың (немесе ауданның) аумағы тиісті мәнге сай түспен боялды. Табиғи өсім мен миграциялық saldo

үшін қосымша картограммалар жасалды. Барлық карталар QGIS бағдарламасында жасақталды, бұл бағдарламаның ашықтық және мүмкіндіктерінің кеңдігі оны таңдауға негіз болды.

Зерттеу нәтижесінде **демографиялық процестердің тақырыптық карталарының сериясы** жасалды. Атап айтқанда, Қазақстан Республикасының халық тығыздығы картасы, табиғи өсім (1000 тұрғынға шаққандағы өсім) картасы, көші-қон сальдосы картасы және урбанизация деңгейі картасы дайындалды. Төменде солардың бірі ретінде халық тығыздығы картасы ұсынылған (Сурет 1).

Сурет 1. Қазақстанның халық тығыздығы картасы (адам/км²). Ашық деректер негізінде ГАЖ құралдарымен құрылған картограмма үлгісі [3]

Сурет 1-де көрсетілгендей, Қазақстан халқының аумақтық таралуы өте әркелкі. Еліміздің көптеген өңірлерінде халық тығыздығы өте төмен (картада ашық жасыл және жасыл түстер), ал кейбір аймақтарда бұл көрсеткіш жоғарырақ (сарғыш, қызыл түстер). Әсіресе, өнеркәсіп пен ауыл шаруашылығы дамыған оңтүстік және оңтүстік-шығыс аймақтар тұрғындарының тығыздығы республиканың шөлейт және шөлді батыс, орталық бөліктерімен салыстырғанда әлдеқайда жоғары. Мысалы, оңтүстіктегі Алматы облысы мен Шымкент, Алматы қалаларында халық ең жиі шоғырланған, бұл аумақтарда тығыздық республика бойынша орташа деңгейден ондаған есе көп. Керісінше, шөлейт аймақтар (Маңғыстау, Қызылорда облыстарының көптеген аудандары) және тау бөктеріндегі кей жерлер сирек қоныстанған. Халық тығыздығының мұндай айырмашылықтары табиғи жағдайлармен (климат, су ресурстары), тарихи қалыптасқан шаруашылық түрлерімен, сондай-ақ көші-қон үрдістерімен түсіндіріледі.

Табиғи өсім көрсеткішінің картасы еліміздің демографиялық дамуында аймақтық ерекшеліктер бар екенін айқын көрсетті. Солтүстік және шығыс облыстарда табиғи өсім салыстырмалы түрде төмен не теріс (халық санының азаюы байқалады), ал оңтүстік облыстар мен кейбір батыс өңірлерде туу деңгейінің жоғары болуына байланысты табиғи өсім көрсеткіші едәуір жоғары. Мысалы, зерттеу деректеріне сүйенсек, соңғы жылдары Түркістан облысында табиғи өсім коэффициенті жоғары болып, халық саны қарқынды өсуде, ал Солтүстік Қазақстан облысында халық санының жылдық өсімі өте төмен деңгейде қалған. Бұл айырмашылықты картада көк және қызыл түсті реңктердің басымдығы арқылы көруге болады (картограммада көк түс – өсім, қызыл түс – азаю).

Ішкі және сыртқы миграция көрсеткіштерін картаға түсіру де қызықты нәтиже береді. Миграциялық сальдо картасы белгілі бір облыстардың халық ауыстыру процестеріндегі ұтушы не ұтылушы екенін көрсетеді. Кейбір аймақтар (ірі қалалар және мұнай өндіретін өңірлер)

сырттан көшіп келушілер есебінен халық санын арттырса, керісінше, солтүстік және орталық облыстардан тұрғындардың кетуі басымдау. Мысалы, жасалған картаға сәйкес, соңғы жылдары Нұр-Сұлтан (Астана) қаласы мен Маңғыстау облысында көші-қон арқылы халық айтарлықтай көбейген (картада оң сальдо көрсеткішімен ерекшеленген), ал Қостанай және Шығыс Қазақстан облыстарында теріс сальдо байқалған (халықтың кетуі басым). Бұл деректер ел ішіндегі экономикалық мүмкіндіктердің және өмір сүру жағдайларының әртүрлілігіне байланысты ішкі миграцияның бағыт-бағдарын аңғартады.

Жалпы, дайындалған тақырыптық карталар сериясы демографиялық ахуалдың кеңістіктік көрінісін тұтас аңғаруға мүмкіндік берді. ГАЖ арқылы жүзеге асырылған картаға түсіру нәтижесінде республика көлеміндегі демографиялық үрдістердің таралу заңдылықтары айқындалды. Мысалы, ауылдық өңірлерден қалаларға көші-қон ағымы нәтижесінде урбанизация деңгейі картада айқын көрінді – ірі қалалар маңындағы аймақтар урбанизацияланған халық үлесінің жоғарылығымен ерекшеленеді. Сондай-ақ әр түрлі көрсеткіштердің карталарын қабаттастыра талдау арқылы қызықты байланыстар анықталды: табиғи өсімі жоғары оңтүстік облыстарда көші-қонның теріс сальдосы орын алған (яғни туу көп, бірақ сыртқа қоныс аудару да көп), ал солтүстікте табиғи өсім төмен болса да, ішкі көші-қон арқылы кей қалаларда халық саны тұрақтандырылған. Мұндай кешенді талдау тек картографиялық әдіспен, әсіресе ГАЖ базасында мүмкін болды деуге болады. Ғалымдардың зерттеулері де ГАЖ технологияларын қолдану кеңістіктік демографиялық айырмашылықтарды анықтап, бағалауға жол ашатынын растайды [4, 234 бет]. Яғни, ГАЖ-пен құрылған демографиялық карталар қазіргі заманда халықты зерттеудегі қуатты құралға айналды.

Алынған картографиялық нәтижелерді практикалық тұрғыда қолданудың маңызы зор. Мысалы, жергілікті атқарушы органдар бұл карталарды өңірлердің әлеуметтік-экономикалық даму жоспарларын жасауда пайдалана алады. Халық санының өсуі немесе кемуі байқалған аймақтарға ерекше назар аударып, сол бойынша саясатты бейімдеуге мүмкіндік бар. Сондай-ақ, демографиялық жүктеме (еңбекке қабілетті жастағы халыққа түсетін бала және қарт адамдар саны) көрсеткіштерін картаға түсіру арқылы әр өңірдегі еңбек ресурсымен қамтылу деңгейі көрінеді, бұл еңбек нарығын болжауға септігін тигізеді. Осылайша, ГАЖ негізінде демографиялық процестерді картаға түсіру тек ғылыми тұрғыда емес, басқарушылық шешімдер үшін де құнды ақпараттық негіз бола алады.

Қорыта айтқанда, геоақпараттық жүйелер технологияларын демографиялық процестерді зерттеуде қолдану – халықтың кеңістіктік орналасуы мен даму динамикасын талдаудың тиімді тәсілі. Мақалада келтірілген теориялық шолу мен практикалық мысалдар ГАЖ технологиялары демографиялық деректерді интеграциялап, олардың аумақтық заңдылықтарын айқындауда жаңа мүмкіндік ашатынын көрсетті. ГАЖ көмегімен қысқа уақыт ішінде үлкен көлемді халық статистикасын картаға түсіріп, нәтижесінде алынған тақырыптық карталар арқылы аймақтардың демографиялық ахуалын көрнекі түрде салыстыруға болады.

Жүргізілген бұл зерттеу мысалы ГАЖ негізіндегі картографиялау демографиялық үрдістерді зерттеудің әлеуетін айқын көрсетті. ГАЖ құралдарын қолдану арқылы демографиялық жағдайды жедел мониторингілеп отыруға, алынған карталарды үнемі жаңартып, толықтырып отыруға болады [4]. Бұл өз кезегінде жоспарлау, болжау және басқару салаларында маңызды рөл атқарады. Демографиялық процестердің географиялық картасын жасау халықтың орналасуы мен дамуындағы теңсіздіктерді анықтап қана қоймай, сонымен бірге мемлекетке немесе өңірге әлеуметтік-экономикалық саясат шараларын дұрыс қабылдауға негіз бола алады.

Ғылыми зерттеулер нәтижесінде әлемдік тәжірибеде де кеңістіктік демография бағыты қалыптасып келе жатыр [5]. ГАЖ технологиялары, қашықтан зондылау, үлкен деректер (Big Data) және болжамдау модельдері демографиялық жағдайды жан-жақты түсінуге мүмкіндік беретін заманауи құралдар ретінде танылуда [6]. Ендеше, геодезия және картография саласындағы мамандар үшін ГАЖ арқылы демографиялық процестерді картаға түсіру – халық географиясы мен картография түйісіндегі өзекті әрі қолданбалы маңызы жоғары зерттеу бағыттарының бірі болып қала береді.

Пайдаланылган әдебиеттер тізімі

1. Короткова Т. Л., Власов А. В. Роль маркетинга в коммерциализации инноваций // Практический маркетинг. — 2010. — № 10. — С. 10–16. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-marketinga-v-kommertsializatsii-innovatsiy> (дата обращения: 01.04.2025).
2. Маматкулова Ш. Д. Роль маркетинга в бизнесе в условиях инновационной и цифровой экономики // Лучшие интеллектуальные исследования. — 2024. — С. 156–160.
3. Jones M., Patel R. The Impact of Technological Innovations on Marketing Practices // International Journal of Business Innovation and Research. — 2018. — Т. 15, № 3. — С. 210–225.
4. Lee K., Lee M. The Evolution of Marketing in the Digital Age: Strategies for Success // Harvard Business Review. — 2017. — С. 36–48.
5. Крутиков В.К., Дорожкина Т.В., Зайцев Ю.В., Мельниченко Т.Ю., Федорова О.В. Инновационный менеджмент: Учебно-методическое пособие. — Калуга: Изд-во КГУ, 2013. — 150 с.
6. Будрин А.Г., Буруби М.Р., Бурас А. Маркетинг инноваций как направление повышения результативности инновационной деятельности компаний // Креативная экономика. — 2015. — № 9 (11). — С. 1327–1342.

ӘОЖ 528.4

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СПУТНИКОВЫХ НАВИГАЦИОННЫХ СИСТЕМ В ГЕОДЕЗИИ

Ибрагимова Алуа Ербулатқызы

ibragimova_alua@inbox.ru

студент 6В07311 – «Геодезия и картография» кафедры «Геодезия и картография»,
ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан

Научный руководитель – к.т.н, старший преподаватель Исабекова К.С.

Аннотация: Геодезия - наука, которая не стоит на месте и все больше развивается в современном мире. Совершенствование технологий привело к тому, что сегодня для решения многочисленных задач в повседневных геодезических работах специалисты используют не только привычные измерительные приборы (тахеометр, нивелир), а интегрированные комплекты геодезических приемников ГЛОНАСС (GPS), обеспечивающих высокую точность и быстроту исследований. В данной статье описывается роль спутниковых навигационных систем в современном мире геодезии. Их преимущества и перспективы дальнейшего развития.

Ключевые слова: геодезия, спутниковые навигационные системы, спутниковая аппаратура, технология, система ГЛОНАСС.

Современные технологии значительно облегчают повседневную жизнь, и спутниковые системы навигации не являются исключением. Примеры таких технологий можно увидеть в приложениях, например, 2GIS, которые используют данные со спутников. С развитием космических исследований спутниковые системы стали выполнять множество задач, среди которых ключевое место занимает геодезия.

Применение СНС в геодезии охватывает широкий спектр задач — от создания геодезических сетей высокой точности до мониторинга движения земной коры и строительства инженерных объектов.

Для выбора и актуальности темы исследования был проведен личный опыт на предприятии, занимающийся геодезической деятельностью. Исходя из полученных данных возникла цель рассмотреть особенности использования спутниковых навигационных систем в геодезии, выделить их преимущества и обсудить перспективы применения.

Геодезия - наука, которая изучает формы и размеры Земли. Традиционные методы геодезических измерений, такие как триангуляция и тахеометрия, требуют значительных временных и трудовых затрат, а их точность ограничена возможностями приборов и условий выполнения работ. С развитием спутниковых навигационных систем (СНС) такие задачи выполняются с большей эффективностью и точностью. К новым геодезическим технологиям